

Landskap: *Skåneland* Upptecknare: *Yvan Johansson, Väröbacka*
 Härad: *Viske* Berättare: *olika personer; se uppt. bl-*
 Socken: *Värö* Berättarens yrke: *dens baksida!*
 Uppteckningsår: *1960* Född år ..... i .....

Lysning. s. 1-3.

Barn dop. s. 4.

Tvåkampan. s. 5.

Väktare och väktarevisa. s. 6.

Gjinkdomar och botemedel. s. 7-9.

Tydlor av fåglar. s. 10.

Ko, som kalvat. s. 11.

18/1-61

Lysning

När lysningen första gången var
kungjord i socknen kyrkan, sände någon
eller några närstående till de förlovade
strax därefter en liten vackert klädd
knytt till det blivande paret. "Den knytt
vi fick", sade brudgummen "när vi gifte
oss 1890, var virad med snören i olika
färger. Den var så grön så".

När de förlovade börde till prästen
för att teja ut lysning skulle alltid flickans
fader följa med och härvid giva sitt be-
fall till de ungas förening. Som gåva
till prästen medfördes förmåga, bestående
av smör, kött (ett kalvlar, eller dyligt)
samt något slag av bakverk. Därtill skulle
prästen ha betalning. När min far tog

ut lysning på 1850-talet betalte dessa
prästen 10:- kr. (riksdaler). Flickans fader
frågade nämligen prästen vad det kostar.
"Det blir väl nio- eller tio-kronor" svarade
denne. Han gav då prästen 10:- kr. Denne
sade då när han mottog pengarna:
"Gävo alla så pass mycket, så vore
det roligt att vara präst."

I prästgården blev sällskapet
efter denna berättelse bjudna på
mat och brännvin. De hade riktigt
storkalas hos prästen.

Lysning

Lysning till skutenskapar skulle aldrig hängöras i fasten, ty antingen borde denna sak förrättas före eller efter fastlagstiden. Att uttaga lysning i fasten ansågs vara mindre lyckligt för samlevnaden i det hrommande skutenskapet.

Under de tre söndagar som lysningen hängjordes borde de förlovade ej besöka gudstjänsten.

Penngar vid barn döje

När ett barn skulle föras till kyrkan för att döjas brukade man på 1800-talet att pryda det med så många smycken man hade tillgängliga och genom län kunde anskaffa såsom gullringar, silverspännen, nålar, broscher, drampdoser o. dyligt. Alla dessa smycken fästade man upp på en särskild tyglapp och hängde den på barnets bröst.

Veckor i kronlampor

I min barndom hade vi en kron-
lampan i mitt hem i Tingarne (1870-talet).
Den stod på en hög fot av trä och som
kallades för lampstämning, vars översta
del var försedd med en hylla för lampan.
Denna plattform kunde både höjas och
sänkas allt efter behov för belysningen.

Till veckor till denna lampan
användes linneträder tills här blev
färdigt veckagarn att kroja i lantaffären.
Detta senare var spunnet av bomull
och användes även vid stöjning av
ljus.

VaktareFOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

För länge sedan fanns det många som ägnade sig åt att stjäla. Stöld av olika saker och ting förekom på många gårdar i Strävalla. På somliga platser stal dom säd eller potatis, ibland hände det att ett får eller en kalv försvann.

I min mors barndom (1840-1855) gick sockenborna vakt under natten, talade hon om. Man gick skiffesvis i mindre grupper. Vid varje timslag gick man fram till en gård och sjöng vaktarevisan. Den lød så här:

Vår vaktarevisa vi nu sjunga må,
fy klockan allaredan två är slagen.

Blockslaget ändrades allt efter timmarnas gång

Sjukdomar och läkemedelÄlva bläcker

När någon person fick hud-
sjukdom på händerna med åtföljande
besvärande klåda, sådes det, att han
eller hon fått "älva bläcker". Detta slags
stygg kom med vinden ute i det fria,
gästod de gamle. Som botemedel
emot denna sjukdom användes
älvamossa (en art av lav), som lades
på spiselhällen att förbrinna. I den
rök som härvid ströades höll den
sjuke sina händer, som därefter
så smärningom blev bra igen.

Ljukdomsorsaker

Att spotta i elden var inte till-
rädligt, då kunde man få jär på munnen.

Spånade man runt på en stol på des-
ena ben och sedan framgade på denna fläck,
kunde man ådraga sig "stolsten" (varsår
i ögonen).

Påkade man på över den plats ute
på betesmarken, där en häst tidigare tumlats
om, gick man ont i benen. "Du har gått
över en hästatumla", påstod de gamle.

Var man ute på en väg och gick
om natten kunde det inträffa att man
gick rakt emot någon död person, som
man inte såg skymten av. Efter hemkom-
sten blev man plötsligt illamående och
kräktes. Man hade då blivit "kramad".

Botemedel mot stolstenz

Om man hade råkat få "stol-
stenz" skulle man taga en nyckel
hålla den på det onda och sårige ögat
och vrida runt tre gånger samt spotta
för varje gång som nyckeln vreds
runt. Härpå skulle man vrida runt
tre gånger på spisel muren med samma
nyckel samt även då spotta för varje
gång.

Kattugglan och andra fåglar.

När kattugglan kommer fram till böningshusen och skriker blå-vitt, blåvitt, blå-vitt, sade de gamle, att det bådade något dödsfall i byn. Skriker kattugglan däremot svätta-vitt svätta-vitt betyder det att barn är att vänta hos någon familj på platsen.

Kommer en fågel och sätter sig på fönsterkarmen och tittar in genom rutan, sade de gamle, att den väntar att någon i huset snart kommer att avlida.

Boskopen

Första gången en ko blev mjölkad efter det hon kalvat fick mjölkspannen ej bäras stäckt över gårdsplanen och in i manuset. Mjölkerskan brukade därför skylla över spannen med sin tjol.

Denna sed förekom på vissa platser inom socknen ännu fram på 1920-talet.

När kon den första gången efter kalvningen erhöll vatten lades en stålbit i vattenåmbaret, träspann.